

TENKRÁT U NÁS

Vzpomínky pamětníků na sametovou revoluci

CÍLE:

- osvojit si metodu interwiev
- vytvořit si na základě získaných informací komplexnější pohled na období konce komunistického režimu u nás

ČAS: 20 + 20 minut (2 vyučovací hodiny v rozmezí několika dnů)

POMŮCKY:

- list papíru pro každého žáka
- psací potřeby
- případně fotoaparát, nahrávací zařízení, kamera

POSTUP:

1. Po projekci filmu žákům vysvětlíme, že jejich úkolem bude udělat interview s jedním členem rodiny, který zažil události roku 1989 v jejich regionu.
2. Společně si připomeneme pravidla pro literární útvar interwiev (viz poznámka) a v bodech je napíšeme na tabuli.
3. Dále žáci pracují samostatně. Vyzveme žáky, aby si na základě získaných informací z filmu připravili 6–10 otázek, které by chtěli položit svému respondentovi, a zapsali si je.
4. Do příští hodiny mají žáci za úkol udělat interview a písemně jej zpracovat.
5. Po dohodě se žáky můžeme vybrané práce přečíst nahlas.

REFLEXE:

Při závěrečné reflexi se žáci podělí o zkušenosti, které získali během interview. Dále diskutujeme o tom, zda se shodují prožitky lidí, které oslovili, od postav z dokumentu, zda se lišila situace v Praze od ostatních míst v republice.

POZNÁMKA:

Vybrané interview je možné uveřejnit ve školním časopise, doplnit je fotografiemi, případně rozhovor natočit na kameru či mobil a uveřejnit na školních webových stránkách, ve školním rádiu nebo televizi, vždy však s písemným souhlasem respondenta. Informace z interview mohou být velmi osobní. Z těchto důvodů v žádném případě nenutíme žáky prezentovat před třídou informace, které získali. Diskusi je třeba vést v rovině obecné, nikoliv osobní.

Interview (z francouzského *entrevoir*, přeneseno do anglického *inter a view*) znamená v angličtině rozhovor nebo schůzka. Jedná se o publicistický útvar – rozhovor novináře s významnou či zajímavou osobností. Novinář je jednoznačně v roli tazatele a řídí interview, určuje témata, otázky, okruhy atd. Otázky jsou připraveny předem, používají se především otázky otevřené. Pro zaznamenání rozhovoru v přesném znění se využívá nahrávací zařízení. Přepis rozhovoru do písemné podoby nemusí být doslovný, je stylisticky upraven, avšak nemění obsah odpovědí.

Zdroj:

World Press Freedom Committee: Příručka pro novináře střední a východní Evropy, Nakladatelství Lidové noviny, Praha 1994.

CO VEŘEJNOST VÍ?

Znalosti o listopadových událostech roku 1989

CÍLE:

- osvojit si základní techniky provádění průzkumu, jeho zpracování, vyhodnocení a interpretace
- porovnat výsledky průzkumu s vlastními názory

ČAS: 30 + 10 minut (2 vyučovací hodiny v rozmezí několika dní)

POMŮCKY:

- **PRACOVNÍ LIST** – pokyny k vypracování dotazníku
- listy papíru
- psací potřeby
- kopírovací zařízení nebo PC s tiskárnou

POSTUP:

1. Rozdělíme žáky do skupin po čtyřech. Každá skupina obdrží **PRACOVNÍ LIST**. Skupiny mají za úkol připravit a realizovat anketu o období sametové revoluce.
2. Žáci ve skupině diskutují a připraví pět otázek do své ankety týkající se období sametové revoluce. Měly by být formulovány tak, aby respondenti mohli odpovídat i bez znalosti filmu Tenkrát.
3. Vysvětlíme zásady provádění anket či jiných malých sociologických výzkumů. Zaměříme se zejména na zásady správné komunikace a chování při oslovování respondentů.
4. Žáci připraví dotazníky a vytisknou si jich potřebný počet.
5. Sběr dat provádějí žáci v určené oblasti, ve škole, ve městě, mezi svými známými apod.
6. Sebraná data žáci zpracovávají. Určují četnost jednotlivých odpovědí, vypočítávají procenta. Výsledky by měli zpracovat také pomocí grafů (kruhové diagramy).
7. Žáci prezentují výsledky anket. Formu prezentace si určí sami (powerpointová prezentace, tištěná forma apod.)

REFLEXE:

Na závěr s žáky diskutujeme o tom, která část aktivity byla pro ně nejtěžší či naopak nejlehčí a proč, zda se lišily výsledky od jejich předpokladu, co nového se naučili, co je překvapilo.

POZNÁMKA:

Výsledky anket je možné prezentovat ve školním časopise nebo na školních webových stránkách.

Metodika k provádění a vyhodnocení malého sociologického průzkumu se skupinou žáků je podrobně popsána v materiálu: Kolektiv autorů: Rovné příležitosti. Člověk v tísni, o. p. s., Praha 2007.

Pokyny k vypracování dotazníku:

1. Ujasněte si, co chcete anketou zjistit. Otázky by se měly držet daného tématu.
2. Připravte si otázky.
3. Uspořádejte a upravte otázky tak, aby byly jasné a stručné.
4. Volte otázky různého typu:
 - a) Na otázku se dá odpovědět: ANO – NE.
 - b) Otázka je zodpovězena škálou:
rozhodně souhlasím – spíše souhlasím – spíše nesouhlasím – rozhodně nesouhlasím.
 - c) Další možností je připravit stupnici odpovědí od 1 do 4.
 - d) Nezapomeňte na otázku otevřenou, na kterou každý odpovídá vlastními slovy.

UKÁZKA Z ANKETNÍHO LISTKU**Zakroužkujte vhodnou odpověď:**

Pohlaví: žena muž

Věk: do 30 let 31–60 let 61 a více let

1. VE KTERÉM ROCE PROBĚHLA SAMETOVÁ REVOLUCE?**2. OF JE ZKRATKA PRO POLITICKÉ HNUTÍ, JEHOŽ NÁZEV ZNĚL:**

- A) OBČANSKÉ FORUM
- B) OBČANSKÁ FORMACE
- C) OTEVŘENÉ FORUM

3. VYJMENUJTE TŘI VŮDČÍ OSOBNOSTI SAMETOVÉ REVOLUCE:

4. DOŠLO BĚHEM LISTOPADOVÝCH DEMONSTRACÍ V ROCE 1989 K ÚMRTÍ STUDENTA?

ANO – NE

5. ZŮČASTNILI JSTE SE NĚJAKÉ MANIFESTACE?

ANO – NE

PROČ?

JAK NÁS INFORMOVALA MÉDIA

Zkreslování informací v médiích

CÍLE:

- uvědomit si význam svobody tisku
- seznámit se s pojmy propaganda, cenzura, zkreslování skutečností
- kriticky pracovat s informacemi a zdroji

ČAS: **35** minut

POMŮCKY:

- **MATERIÁL 1** – text: Kdo seje vítr
- **MATERIÁL 2** – průvodní text a text petice Několik vět
- psací potřeby
- list papíru pro každého žáka

POSTUP:

1. Společně si ujasníme pojmy: PROPAGANDA, CENZURA, ZKRESLOVÁNÍ SKUTEČNOSTÍ.
2. Před projekcí upozorníme žáky, aby při sledování filmu zaměřili pozornost především na reakce politiků na vzniklou situaci, na to, jak se snažili ovlivňovat mínění lidí, proč byla důležitá informovanost veřejnosti a jak se prováděla.
3. Promítneme část filmu (1. kapitola – 15 minut).
4. Do dvojice rozdáme **MATERIÁL 1**. Žáci si ho přečtou a vzájemně si sdělí, jak na ně text působí, co je pravděpodobně zkreslené a zda byla použita cenzura.
5. Poté dvojice dostanou **MATERIÁL 2**. Žáci si jej též přečtou. Dále diskutujeme o tom, jaký mají žáci názor na článek, v čem vidí nebezpečí zkreslování informací, jakou roli mají novináři v demokratické společnosti, jaké možnosti mají novináři v totalitních režimech, proč je důležitá svoboda slova, zda petice Několik vět přispěla k radikalizaci některých vrstev společnosti a k samotné sametové revoluci.

REFLEXE:

V závěru hodiny každý žák napíše v bodech, za které demokratické svobody lidé v totalitním Československu bojovali v petici i v listopadu roku 1989. Jeden bod více rozepíše a uvede k němu konkrétní příklad.

PRŮVODNÍ TEXT K PETICI „NĚKOLIK VĚT“

Petice Několik vět byl dokument organizovaný hnutím Charta 77 na jaře roku 1989 a zveřejněný 29. června. Tato petice požadovala propuštění politických vězňů, svobodnou činnost sdělovacích prostředků a nezávislých iniciativ (HOS, klub Obroda, Helsinský výbor, Mírové hnutí Johna Lennona a další), dále veřejné diskuse o všech otázkách dějin (rok 1968), politiky a významných investičních akcích (jaderné elektrárny).

Jako kontaktní osoby byly pod peticí uvedeni Stanislav Devátý, Václav Havel, Jiří Křížan a Saša Vondra.

Proti petici byla státními orgány vedena protikampaň (neúčinná). Na podzim roku 1989 bylo pod peticí podepsáno už zhruba 40 000 lidí.

Petici podepsalo poměrně hodně známých osobností, např. Zdeněk Svěrák, Jiří Bartoška, Rudolf Hrušínský, Martin Stropnický, Hana Zagorová a další.

TEXT PETICE „NĚKOLIK VĚT“

První měsíce roku 1989 znovu a jasně ukázaly, že i když se současné československé vedení velmi často zaklíná slovy přestavba a demokratizace, ve skutečnosti se dost zoufale vzpírá všemu, co demokracii vytváří nebo ji alespoň vzdáleně připomíná. Petice a iniciativy občanů, které samo nezorganizovalo, odmítá jako nátlakové akce, pokojná lidová shromáždění rozhání, do přípravy nových zákonů nedovoluje veřejnosti mluvit. Tytéž měsíce však zároveň ukázaly, že občanská veřejnost se už vymaňuje z letargie a že stále víc lidí má odvalu veřejně projevit svou touhu po společenských změnách. Pohyb ve společnosti se tak začíná stále povážlivěji srážet s nehybností moci, roste společenské napětí a začíná hrozit nebezpečí otevřené krize. Takovou krizi si nikdo z nás nepřeje. Proto vyzýváme vedení naší země, aby pochopilo, že nadešel čas ke skutečným a důkladným systémovým změnám a že tyto změny jsou svobodná a demokratická diskuse. Prvním krokem k jakýmkoli smysluplným změnám, novou ústavou počínaje a ekonomickou reformou konče, musí tedy být změna společenského klimatu v naší zemi, do kterého se musí vrátit duch svobody, důvěry, tolerance a plurality. Podle našeho názoru je k tomu třeba:

1. Aby byli okamžitě propuštěni všichni političtí vězňové.
2. Aby přestala být omezována svoboda shromažďování.
3. Aby přestaly být kriminalizovány a pronásledovány různé nezávislé iniciativy a začaly být konečně chápány i vládou jako to, čím v očích veřejnosti už dávno jsou, totiž jako přirozená součást veřejného života a legitimní výraz jeho různotvárnosti. Zároveň by neměly být kladeny překážky vznikání nových občanských hnutí, včetně nezávislých odborů, svazů a spolků.
4. Aby byly sdělovací prostředky i veškerá kulturní činnost zbaveny všech forem politické manipulace a předběžné i následné skryté cenzury a otevřeny svobodné výměně názorů a aby byly legalizovány sdělovací prostředky, působící dosud nezávisle na oficiálních strukturách.
5. Aby byly respektovány oprávněné požadavky všech věřících občanů.
6. Aby byly všechny chystané a uskutečňované projekty, které mají natrvalo změnit životní prostředí v naší zemi a předurčit tak život budoucích generací, neodkladně předloženy k všestrannému posouzení odborníkům a veřejnosti.
7. Aby byla zahájena svobodná diskuse nejen o padesátých letech, ale i o Pražském jaru, invazi pěti států Varšavské smlouvy a následné normalizaci. Je smutné, že zatímco v některých zemích, jejichž armády tehdy do československého vývoje zasáhly, se dnes už o tomto tématu začíná věcně diskutovat, u nás je to stále ještě velké tabu, a to jen proto, aby nemuseli odstoupit ti lidé z politického a státního vedení, kteří jsou odpovědní za dvacetileté upadání všech oblastí společenského života u nás. Každý, kdo s tímto stanoviskem souhlasí, je může podpořit svým podpisem.

Vládu vyzýváme, aby s ním nenaložila tak, jak je dosud zvyklá s nepohodlnými názory nakládat. Zasadila by tím osudovou ránu nadějím, jimiž jsme vedeni, totiž nadějím na skutečný společenský dialog jako jediné možné východisko ze slepé uličky, v níž se dnes Československo nalézá.

LID: KONEC VLÁDY JEDNÉ STRANY!

Manifestace s transparenty

CÍLE:

- pochopit význam svobody shromažďování pro prosazení oprávněných požadavků občanů
- vyzkoušet si stručně formulovat požadavky občana

ČAS: 35 minut

POMŮCKY:

- arch papíru pro každou skupinu
- psací potřeby
- **MATERIÁL** – ukázky transparentů

POSTUP:

1. Aktivitu zahájíme krátkou diskusí o občanských svobodách, včetně práva shromažďovacího. Zdůrazníme jeho význam pro prosazování požadavků občanů.
2. Žáky rozdělíme do skupin po čtyřech. Každá skupina má za úkol vytvořit transparent, s kterým by šla manifestovat na Letnou dne 26. listopadu 1989. Pro inspiraci dostanou skupiny **MATERIÁL**.
5. Po dokončení výroby transparentu každá skupina krátce představí své dílo a zdůvodní hesla, která zvolila.

REFLEXE:

Společně se žáky diskutujeme o tom, co pro ně bylo nejtěžší, zda by šli s transparentem do ulic, zda se už někdy manifestace zúčastnili a proč, jaký je význam shromažďovacího práva.

POZNÁMKA:

Aktivita navazuje na část filmu Tenkrát, a to 4. kapitola (13 minut). Studenti také mohou navrhnout transparent, se kterým by vyrazili do ulic dnes. Rovněž je možné spolupracovat s vyučujícím výtvarné výchovy a aktivitu realizovat v rámci mezipředmětových vztahů.

HAVEL NA HRAD!

KONEC VLÁDY JEDNÉ STRANY!

